

УДК 378.14

Олександра В. Ольшанська

Київський національний університет технологій та дизайну
**ФОРМУВАННЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ НОВОГО ПОКОЛІННЯ
В КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ АВТОНОМІЇ УНІВЕРСИТЕТІВ**

У статті проаналізовано основні засади формування бакалаврських та магістерських освітніх програм. Обґрунтовано необхідність підвищення їх якості з метою підготовки конкурентоздатних, висококваліфікованих фахівців. Зроблено висновок про те, що у підготовці освітніх програм необхідною є тісна співпраця професорсько-викладацького корпусу вишів з представниками бізнесу, що забезпечуватиме реалізацію ідеї студентоцентрованого навчання. Такий підхід до формування освітніх програм у вигляді нових спеціалізацій є можливим в умовах підвищення автономії університетів.

Ключові слова: *освітні програми, компетентнісний підхід, міждисциплінарна мобільність, студентоцентроване навчання, автономність університетів.*

Александра В. Ольшанская

Киевский национальный университет технологий и дизайна
**ФОРМИРОВАНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПРОГРАММ НОВОГО
ПОКОЛЕНИЯ В КОНТЕКСТЕ ПОВЫШЕНИЯ АВТОНОМИИ
УНИВЕРСИТЕТОВ**

В статье проанализированы основные принципы формирования бакалаврских и магистерских образовательных программ. Обоснована необходимость повышения их качества с целью подготовки конкурентоспособных, высококвалифицированных специалистов. Сделан вывод о том, что при подготовке образовательных программ необходимым является тесное сотрудничество профессорско-преподавательского корпуса с представителями бизнеса, что может обеспечить реализацию идеи студентоцентрированного обучения. Такой подход к формированию образовательных программ в виде новых специализаций является возможным в условиях повышения автономности университетов.

Ключевые слова: *образовательные программы, компетентностный подход, междисциплинарная мобильность, студентоцентрированное обучение, автономность университетов.*

Olexandra V. Olshanska

Kyiv National University of Technologies and Design

EDUCATIONAL PROGRAMS FORMATION OF A NEW GENERATION IN THE CONTEXT OF INCREASING THE UNIVERSITY AUTONOMY

The basic principles of Bachelor and Master degree programs have been analysed in the article. There has been taken into account the necessity of improving their quality to train competitive, highly skilled professionals. It has been concluded that in preparing educational programs it is necessary to have close cooperation of the teaching staff with business representatives that will ensure the realization of the idea student-centered training. Such approach towards educational programs formation in the form of new specializations is possible in terms of increasing the university autonomy.

Keywords: *educational programs, competence approach, interdisciplinary mobility, student-centered training, university autonomy.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах надзвичайно динамічного розвитку ринку праці, викликаного технологічним вибухом та інтелектуалізацією економічних процесів, все більш відчутним є прагнення вітчизняних вишів посилити теоретичну та практичну підготовку випускників, сформувати в них компетенції, що відповідають запитам бізнесу. Окреслені завдання мають на меті реалізацію ідеї студентоцентрованого навчання, яка є ключовою у сучасному Європейському просторі вищої освіти. В її основу покладено необхідність максимального забезпечення можливості отримання студентами першого місця роботи та підвищення їх конкурентоспроможності на сучасному ринку праці. Для досягнення цієї мети особливого значення набуває розширення спектру пропонованих вишами освітніх програм у вигляді спеціалізацій в рамках певних спеціальностей та галузей знань. Практичним прикладом реалізації такого підходу стала поява в переліку галузей знань та спеціальностей, за якими здійснюватиметься підготовка здобувачів вищої освіти на факультеті економіки та бізнесу Київського національного університету технологій та дизайну з 1 вересня 2016 року, таких спеціалізацій:

- на бакалаврському рівні — «Бізнес-маркетинг та комунікації», «Економіка підприємств», «Економічна кібернетика» «Інноваційний менеджмент», «Менеджмент виставкової діяльності», «Туристичний бізнес», «Менеджмент персоналу», «Фінансово-кредитна діяльність суб'єктів господарювання»;

- на магістерському рівні — «Бізнес-економіка», «Бізнес-аналітика», «Комунікаційний маркетинг», «Управління розвитком організації», «Управління інноваційної діяльністю», «Фінансово-економічна безпека суб'єктів господарювання», «Фінансовий менеджмент у сфері бізнесу», «Облік і аудит в промисловості».

Формування та модернізації змісту освітніх програм на засадах студентоцентрованого навчання на основі міждисциплінарної мобільності та корпоративного підходу сьогодні є одним з пріоритетних напрямів подальшого розвитку та удосконалення наукової та навчально-методичної роботи університету, особливо в сучасних умовах їх автономності та необхідності постійного підвищення якості вищої освіти. Слід зауважити, що важливим підґрунтям сьогоднішніх досягнень у цьому напрямку на факультеті економіки та бізнесу стала розробка нових навчальних планів та освітніх програм підготовки бакалаврів та магістрів, а також той неоцінений досвід співпраці між кафедрами у формуванні конкурентоспроможних освітніх програм нового покоління на основі компетентнісного підходу та міждисциплінарної мобільності з врахуванням корпоративного коду університету.

Аналіз останніх публікацій по проблемі. Останнім часом студентоцентризму приділяється багато уваги на сторінках наукового друку. Проблемою студентоцентрованого підходу в навчанні займаються багато науковців, серед них слід виділити роботи Захарченко В., Лугового В., Рашкевича Ю., Таланової Ж., Добрянського І., Хоружого Г., Ципко В. та ін. Аналіз точок зору різних науковців засвідчує, що студентоцентризм — явище багатогранне. Президент НАПН України, академік В.Г. Кремень на сторінках газети «Дзеркало тижня» висловив таку думку: «Дитино- або студентоцентризм я розумію як максимальне наближення освіти, навчання, виховання конкретної дитини до її сутності, здібностей, життєвих планів» [2]. Поділяючи погляди про «прогностичний характер освіти, яка має навчати з випередженням» [2], викладачі кафедр факультету економіки та бізнесу КНУТД корегують навчальні плани та програми дисциплін, враховуючи об'єктивні процеси реформування бізнесової та управлінської парадигми в Україні, значно удосконалюючи їх змістовне лекційне наповнення та впроваджуючи інноваційні форми навчання на семінарських та практичних заняттях.

Мета дослідження, виклад основних результатів та їх обґрунтування. Формування освітніх програми з нових спеціалізацій відбувається на основі врахування таких основних факторів:

- унікальному характері окремих бакалаврських програм, оскільки споріднені напрями підготовки до цього часу в Україні існували тільки на рівні магістерських програм. І впровадження саме бакалаврських програм по цим напрямам стало механізмом подолання розриву між наукою та освітою. Зокрема, це стосується впровадження нових спеціалізацій на бакалавріаті таких, як «Бізнес-маркетинг та комунікації», «Інноваційний менеджмент», «Менеджмент виставкової діяльності», «Туристичний бізнес», «Фінансово-кредитна діяльність суб'єктів господарювання»;

- упровадження нових оригінальних освітніх програм на магістерському рівні таких, як «Бізнес-економіка», «Бізнес-аналітика», «Комунікаційний маркетинг», «Фінансово-економічна безпека суб'єктів господарювання»,

«Управління інноваційної діяльністю», «Фінансовий менеджмент у сфері бізнесу», надало можливість продовжити структурно-логічну схему підготовки фахівців найвищої кваліфікації за певними спеціальностями та спеціалізаціями, які користуються широким попитом на сучасному ринку праці як в Україні, так і за її межами;

- від того як вдасться започаткувати ці бакалаврські та магістерські програми залежить їх подальше впровадження у навчальні плани інших університетів України, оскільки аналогічні програми підготовки бакалаврів вже давно мають місце у багатьох провідних університетах світу.

Отже, беручи до уваги основні засади студентоцентрованого навчання, а саме компетентнісний підхід, перед професорсько-викладацьким корпусом кафедр факультету були поставлені питання:

- якими є об'єктивні причини створення нових освітніх програм?
- де будуть працювати випускники?
- до якої роботи вони будуть підготовлені?
- як забезпечити їм отримання першого місця роботи за спеціальністю?

Наступним кроком стало формулювання інтегральної компетентності наших випускників, якою було визначено — здатність вирішувати актуальні професійні завдання та соціально-економічні проблеми у сфері економіки та бізнесу із застосуванням новітніх методологій економічної науки, теорії сталого розвитку, сучасних інформаційних систем в умовах мультикультурності процесу глобалізації.

Формування загальних та спеціальних (професійних) компетентностей здійснювалось відповідно до блоків, які сформовані в навчальних планах КНУТД (табл.1).

Змістовні блоки	Очікувані компетентності в результаті опанування дисциплін
Гуманітарні дисципліни	<ul style="list-style-type: none">➤ здатність до абстрактного мислення;➤ здатність спілкуватись рідною та іноземною мовами;➤ здатність діяти на основі етичних міркувань;➤ здатність діяти соціально відповідально та громадянсько свідомо;➤ цінування та повага до різноманітності та мультикультурності

Природничі та загально-економічні дисципліни	<ul style="list-style-type: none">➤ розуміння предметної області та професії;➤ здатність до аналізу та синтезу;➤ здатність до проведення досліджень;➤ здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел;➤ знання інформаційних і комунікаційних технологій;➤ креативність;➤ вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;➤ здатність приймати обґрунтовані рішення
Дисципліни фахової підготовки	<p>Загальні компетентності:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ розробляти та управляти проектами;➤ здатність до підприємництва та виявлення ініціативи;➤ здатність приймати обґрунтовані рішення;➤ здатність працювати в команді та навички міжособистісної взаємодії. <p>Загальноекономічні компетентності:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ володіти сучасною методологією економічної науки;➤ здійснювати соціально-економічну діагностику явищ, процесів, підприємств, територій;➤ формулювати конкурентні переваги та виявляти фактори конкурентоспроможності;➤ застосовувати інструменти маркетингу для залучення нових економічних агентів та формування бренду;➤ володіти маркетинговими стратегіями для побудови бізнес-моделей;➤ сприяти оптимізації фінансових потоків та розробляти механізми зміцнення економічної бази підприємств (фірм, галузей, виробництв, територій);➤ володіти інструментами проектування та управління економічним розвитком;➤ визначати місію підприємства (фірми, галузі, виробництва, території), розробляти стратегію розвитку його окремих підрозділів і функціональних одиниць з урахуванням наявного ресурсного потенціалу;➤ імплементувати прогресивний досвід зарубіжних країн у практику господарювання та управління, забезпечення сталого розвитку країни або окремих її регіонів. <p>Фахові компетентності:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ <i>визначаються окремо для кожної спеціалізації та спеціальності.</i>

В основу такого підходу до формування освітніх програм, які зможуть бути конкурентними в сучасному європейському просторі вищої освіти та

відповідають запитам стейкхолдерів, покладено ідею студентоцентрованого навчання, суть якої полягає у забезпеченні можливості отримання студентами першого місця роботи завдяки врахуванню вимог та очікувань потенційних роботодавців, а також постійного підвищення наукового, навчально-методичного та професійно-педагогічного рівня професорсько-викладацького корпусу факультету. Особливого значення останнім часом набуває поглиблення співпраці освітян і роботодавців у створенні та реалізації освітніх програм, форм і методів підготовки майбутніх фахівців, оскільки, гарантуючи місце працевлаштування, підприємці мають всі підстави формувати вимоги до професійних компетентностей майбутніх співробітників. Тому їх зацікавленість та участь у формуванні та наповненні змісту навчальних програм не випадкова і останнім часом помітно зростає. За таких обставин особливо актуалізуються проблеми визначення взаємних очікувань роботодавців і студентів–випускників один до одного.

Основні вимоги роботодавців до компетентнісної моделі майбутнього фахівця, які сформовані за принципом рейтингової оцінки, є такими:

1. Здатність застосовувати знання на практиці.
2. Здатність до аналізу і синтезу.
3. Розв'язання проблем.
4. Турбота про якість.
5. Взаємодія (робота в команді).
6. Здатність пристосовуватись до нових ситуацій.
7. Навички управління інформацією.
8. Міжособистісні навички та уміння.
9. Здатність породжувати нові ідеї (креативність).
10. Усне і письмове спілкування рідною та іноземними мовами.
11. Здатність працювати самостійно.
12. Здатність до організації і планування.
13. Бажання досягти успіху.
14. Прийняття рішень.
15. Здатність до критики та самокритики.
16. Елементарні комп'ютерні навички.
17. Здатність працювати в міждисциплінарній команді.
18. Ініціативність та дух підприємництва.
19. Здатність спілкуватися з експертами з інших галузей.
20. Базові загальні знання.

Окреслені вимоги визначають актуальні завдання щодо гармонізації змісту освітніх програм та інноваційних методів їх реалізації з цілями власників національного бізнесу. За сучасних умов певної непередбаченості перебігу економічних процесів, роботодавці у своїх прагненнях щодо формування професійних навичок майбутніх співробітників (крім суто прагматичних)

повинні усвідомлювати свою корпоративну соціальну відповідальність, а також роль у підготовці фахівців та особистісному зростанню молоді. Сьогодні саме бізнес має сприяти розвитку соціального капіталу країни та виступати площадкою для отримання студентами додаткового теоретичного багажу, першого досвіду, практичних навичок і, зрештою, професійного старту. Такий підхід є основним важелем у механізмі реалізації ідеї студентоцентрованого навчання та покладений в основу ініціатив випускових кафедр факультету економіки і бізнесу КНУТД щодо співпраці з представниками національних бізнесових структур.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Досвід формування бакалаврських та магістерських освітніх програм нового покоління, заснованих на компетентнісному підході, міждисциплінарній мобільності та співпраці з роботодавцями випускових кафедр факультету економіки та бізнесу, відкриває можливість втілення сучасних підходів студентоцентрованого навчання в практику. Інтеграційні проекти у вигляді спільного розроблення освітніх програм, збагатили викладачів прийомами співпраці у «трикутнику» — бізнес, освіта і студентство. Практичне втілення спільної відповідальності бізнесу та освіти у формуванні майбутніх фахівців від початку навчального процесу у вишах до його завершення, стало можливим в умовах підвищення автономії університетської освіти, надання можливості випусковим кафедрам формувати унікальних освітніх продуктів та програм, адаптованих відповідно до запитів бізнесу, підвищувати професійний рівень викладацького складу, мотивувати студентів до самовдосконалення. Такий підхід у подальшому потребує системного впровадження, удосконалення та тематичного розширення, оскільки відкриває великі можливості для забезпечення виходу на провідні позиції у світовій освітньо-професійній сфері та інтеграцію зі світовим науково-освітнім товариством, дбайливо зберігаючи національні та корпоративні досягнення, цінності і традиції, напрацьовані на кафедрах факультету та в університеті.

Література

1. Добрянський І.А. Європейський простір вищої освіти: виклики і перспективи [Текст] / І.А. Добрянський // Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка. — 2012.— №15 (250). — С. 11 – 16.
2. Кремень В. Г. Чому ми бідні, якщо такі освічені [Текст] / В.Г. Кремень // «Дзеркало тижня» від 20. 02. 2015., №6 — К. — 2015. — С. 14.
3. Розроблення освітніх програм [Текст] : методичні рекомендації / [В.М. Захарченко, В.І. Луговий, Ю.М. Рашкевич та ін.] ; під ред. В.Г. Кременя. — К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. — 120 с.
4. Хоружий Г. Студентоцентризм як принцип академічної культури [Текст] // Вища школа, №4, 2012. — К. — 2012. — С. 7–24.
5. Ципко В. Психолого-педагогічні підходи до формування цінностей студентів у процесі навчання суспільствознавчих дисциплін [Текст] / В. Ципко // Рідна школа. — 2011. — № 1-2. — С. 13-17.